

עמדות אמריקאיות שהוצגו במשא ומתן

ההתנהלות האמריקאית בתהליך אנאפוליס הונחתה על ידי מזכירת המדינה, ד"ר קונדוליזה רייס, אשר תמכה במשא ומתן בלטרלי ללא מעורבות פעילה של ארצות הברית בדיונים. עם זאת, רייס הקפידה על קיום דיוני סטטוס עיתיים בהשתתפותה, או באמצעות עוזריה דיוויד וולש ממחלקת המדינה ואליוט אברמס מהמועצה לביטחון לאומי. בדיוני הסטטוס דחפה מזכירת המדינה להתקדמות ומדי פעם העלתה פתרונות יצירתיים שתכליתם הייתה לשחרר חסמים. ארצות הברית דגלה בפתרון של שתי מדינות לשני עמים, וממה שהתרחש בדיוני הסטטוס ניתן היה להבין את עמדותיה הספציפיות לגבי סוגיות הליבה של הסכסוך והפתרון הרצוי לו:

- **טריטוריה וגבולות** – רייס דחפה להגעה מהירה להסכמה על קו הגבול, תוך התחשבות בתנאים שנוצרו בשטח במהלך השנים. היא דרשה להגיע להסכמה על גודל השטחים (בקמ"ר) כבסיס לדיון על האחוזים. מזכירת המדינה אימצה את העמדה הפלסטינית של 6,205 קמ"ר (כשטח הייחוס לקביעת אחוזי החלוקה בין ישראל לפלסטינים), קרי השטחים שנכבשו ב-1967, כולל ירושלים, שטחי ההפקר, בקעת הירדן ורצועת עזה ומחצית מהשטחים המפורזים שהיו בין ירדן לישראל בין השנים 1949 ל-1967. בראייתה, הגבול הסופי יביא בחשבון את חילופי השטחים, ובתוך כך את המסדרון בין רצועת עזה ובין הגדה המערבית.
- **סידורי ביטחון** – העמדה האמריקאית תמכה בדרישה הפלסטינית לריבונות מלאה בבקעת הירדן, עם סידורי ביטחון מתאימים לישראל. לשם כך גייסו האמריקאים צוות מומחים בראשות הגנרל ג'ים ג'ונס, שסיים את תפקידו כמפקד נאט"ו. ייעוד הצוות היה ללמוד את צורכי הביטחון של ישראל במסגרת הסכם ולמצוא פתרונות שימנעו פגיעה במצבה הביטחוני. בניגוד להבנות מוקדמות עם ישראל, לצוות האמריקאי הוגדרה גם מטרה סמויה: מניעת פריסה קבועה של כוחות צה"ל בתחומי המדינה הפלסטינית. הצוות האמריקאי גם גיבש תוכנית למעורבות של כוח בינלאומי, אך לבקשת ישראל גזר את המשך העבודה בנושא זה. אחת ההשלכות השליליות של עבודת הצוות הביטחוני האמריקאי הייתה החלטת הצוות הפלסטיני להדיר את רגליו מהוועדה הביטחונית בראשות אלוף (מיל') עמוס גלעד וגנרל חאזם עטאללה,

מפכ"ל המשטרה הפלסטינית, בהנחה שהצוות האמריקאי יציע מתווה של הסכם ביטחוני טוב יותר מזה שישראל תציג. כן ציפה הצוות הפלסטיני שלא יידרש לספק לישראל תמורה בתחום אחר של המשא ומתן. העמדה האמריקאית הכירה במורכבות הסוגיה של שליטה במרחב האווירי והאלקטרו־מגנטי, ובצורך לכוון מרחב אווירי משותף, אך דחתה את הרעיון של שליטה ישראלית במעטפת הביטחונית, ולחילופין תמכה במתכונת של שליטה משותפת במעטפת החיצונית, קרי המעברים והפרימטר לאורך גבולות המדינה הפלסטינית. בנוסף לכך, האמריקאים גרסו כי יש להקים מנגנון בינלאומי ולאמץ את תוכנית "תנועה וגישה" (MFA, 2005).

- **עתידי ההתנחלויות** – ארצות הברית תמכה בצירוף חלק מגושי ההתנחלויות לתחומי מדינת ישראל תחת העיקרון של חילופי שטחים ביחס של 1:1, ובפניו ההתנחלויות הפוגעות ברציפות ובחיות (Viability) של המדינה הפלסטינית. קונקרטי, ד"ר רייס העלתה את הרעיון של סיפוח מעלה אדומים לישראל תמורת העברת אריאל לפלסטינים, וזאת על בסיס החיוניות של מעלה האדומים להגנה על ירושלים ממזרח. מזכירת המדינה האמריקאית גם קיבלה את הגישה שהוצגה על ידי אבו עלאא', שלפיה השארת אריאל בידי ישראל מהווה "סכין בבטן המדינה הפלסטינית" ושליטה ישראלית על מאגרי המים הפלסטיניים.
- **ירושלים** – לדעת ד"ר רייס, לא ייתכן הסכם בלי פתרון לסוגיית ירושלים. עם זאת, ארצות הברית גיבתה את דרישת אולמרט לדחות את הדיון על ירושלים, ובמיוחד על השליטה בהר הבית, לשלב מאוחר במשא ומתן, לאחר שיושגו הסכמות בשאר הנושאים, וזאת משיקולים פוליטיים. העמדה האמריקאית גרסה כי הסכם בנושא ירושלים חייב לכלול את הסדרת המצב הפוליטי בעיר, קיומן של שתי בירות בה, כלומר חלוקת הריבונות בירושלים, קביעת גבולות ברורים, הסדרים מוניציפליים וגישה חופשית למקומות הקדושים. רייס גילתה פתיחות לדרישה הפלסטינית לעיר פתוחה, קרי לחופש תנועה בין שני חלקי העיר, וכן לצורך בפיתוח תשתיות משותפות.
- **פליטים** – עמדות האמריקאים בנושא זה היו קרובות יותר לעמדות ישראל. לדעתם, הדרישה הפלסטינית ל"זכות השיבה" אינה סבירה. האמריקאים גם חששו מההשלכות הבינלאומיות של מימוש זכות שיבה לאחר שישים שנה. מזכירת המדינה דחפה להסכמה על הקמת המנגנון הבינלאומי לפתרון בעיית הפליטים ותחילת תהליך שיקומם עוד לפני שיושג ההסכם הכולל המיוחל.